Den historiske
Helgelendingen
Helgeland Historielags info-blad
www.helgeland-historielag.no

Årgang 33 Nr.3 2014

«De gammeldagse piker de hadde ikke ben. De hadde bare kjoleskjørt og elsket bare en.»

Så sier Gunnar Reiss Andersen. Hvorvidt han hadde belegg for sin siste påstand, det er vel heller tvilsomt. Anatomien var ganske sikkert den samme som i dag, men de hadde noe som dagens piker ikke har. De hadde hatter. Redaktøren synes at det har vært stor overvekt av alvorlige bragder og modige menn på forsiden av Helgelendingen.

Så nå gir vi plass til et knippe unge piker som lot seg avfotografere hos Ellen Marstrander i hennes fotografiske atelier på Hemnesberget rundt 1920. Bakerst står Ane Andersen, til venstre Marie Nerleirmo, til høyre Ane Tverå, foran Kristine Nerleirmo. Alle fra Korgen. Montro hvor alle hattene fra den tid ble av? Ble de kastet, eller finnes de i kister og esker på forskjellige mørkloft?

HVA REDAKTØREN MEINER OM...

den gamle og den nye «Helgelendingen»

Så har det skjedd at vi har fått to publikasjonar som heiter Helgelendingen. Helgeland Arbeiderblad blei så forelska i namnet på medlemsbladet vårt at dei foretok ein vaksendåp og sa at no heiter også vi Helgelendingen.

Det er vel kjend for dei fleste at det over tid har vore samtalar mellom Helgeland Arbeiderblad og historielaget om avisa sitt ønske om å få bruke merkenamnet Helgelendingen. Avisa søkte Patentkontoret om å få einerett til namnet, noko som historielaget protesterte på. Medan vi venta på vurderinga frå Patentkontoret, tok avisa saka i eigne hender, og begynte å kalle avisa Helgelendingen.

Mange sindige folk i Historielaget reagerte sterkt på avisa si framferd.

Det reiste seg mange juridiske spørsmål omkring "namnetjuveriet", og etter juridisk råd blei historielaget tilrådd å komme i forhandlingar med avisa. Avisa har heile vegen vore open på at dei ville yte oss kompensasjon for at dei tok namnet, og etter eit møte mellom redaktøren og styreleiaren i avisa og styret i historielaget, kom vi fram til ein avtale som begge partar kunne godta. Vi blei også einige om ikkje offentleggjere innhaldet i avtalen, men på historielagets sine vegne kan eg seie at vi er godt tilfredse med resultatet.

Styret i historielaget har vore klar på at dei ikkje ville komme opp i ein langvarig strid med ei av lokalavisene våre. Det ville ha vore meiningslaust, og vi er glade for at vi no kan legge namnebytet bak oss, og i lag med lokalavisene vere med på å formidle historien vår.

Skal vi nå endre namn på medlemsbladet vårt? Styret i historielaget meiner at det blir ei sak på årsmøtet på Lovund til våren. Inntil vi har eit årsmøtevedtak, set vi orda «Den historiske» framom «Helgelendingen». Så får vi sjå kva årsmøtet kjem fram til.

Vi inviterer medlemmene i laget til å kome med forslag til eventuelt nytt namn på bladet vårt. Send forslaga til Ester.

Helgeland Historielag har i det siste fått ein god del sympati i samband med namnebyte til Helgeland Arbeiderblad. Høyrer du at nokon talar pent om laget vårt og det vi arbeider med, så ver frampå og spør om dei vil bli medlem!!

Så går tida mot julehøgtid og solsnu. Framom oss har vi gode og rolege kveldar vi kan fylle med god lokalhistorisk lesnad. Årboka vår er vel noko av det beste ein kan kose seg med i slike stunder. Med fred med dei rundt oss og Årbok for Helgeland i handa, vil vi få ei

God jul!

Hilsen Olav Håkon

Kan du hjelpe?

Ta kontakt med:
Rigmor Bosness,
Nordsjøveien 4, 8860 Tjøtta.
e-post: rbosness@online.no

Eg såg eit program på TV for fleire år sidan.
Dei laga til ein gamal (helgelands?)rett: GAMMELKJØTT.
Lår av sau eller lamm. Dette vart salta (og sukra?), trur at det skulle henga ei tid. Så vart det kokt (trekt). Servert på bygdafest?

Skulle gjerne ha fått kontakt med nokon som kan gje meg oppskrifta på GAMMELKJØTT.
Med venleg helsing: *Anders Brenne*

Hvor er dette ..... Svar:

Opplysninger om bildet på baksiden av forrige Helgelendingen:

Dette er Ola-garden i Øverleir i Korgen. Personene er fra venstre i bildet: Kristine på Styttan, tjenestetaus. Benjamin Hagavei, dreng. Ole Ivarsen, gardeier, og kona Lorenze. Anne og Dorthea, døtre av Ole og Lorenze . Maren Ivarsen, søster til Ole. Hun var ugift. Ytterst til høyre sitter Ivar Olsen, far til Ole Ivarsen. Harald Brygfjell og Anbjørg Knutsen har gitt opplysningene. Ole Ivarsen var bestefar til Anbjørg. Bildet er tatt rundt 1900.

Stedsnavnpå Helgeland

Helgeland Historielag vil 6. og 7. mars kommende år arrangere et kurs i stedsnavninnsamling og stedsnavntolking på Mo i Rana.

For vel et år siden arrangerte vi et tilsvarende kurs på Sømna, og interessen var så stor at vi har bestemt oss for å gjenta suksessen.

Denne gangen vil vi spesielt søke å nå historiefolk i den nordlige delen av Helgeland. Spesielt ønsker vi å nå lærerne både i grunnskolen og i videregående skole.

Kurset med innholdsbeskrivele vil bli annonsert i neste nummer av Den historiske Helgelendingen, men kryss av for den 6. og 7. mars, for da møtes vi på Mo.

Prinfo RØNNES

Vi har hatt ansvaret for design og produksjon av de fleste historiske bokproduksjoner på Helgeland i over 30 år. Vårt samarbeid med de forskjellige historielag og redaktører har vært en fornøyelse. Det skal vi fortsette med!

KIRKEGATA 22,
8656 MOSJØEN
TLF. 75 17 53 00
WWW.RONNES.NO
POST@RONNES.NO

A PART OF PRINFO COMMUNICATION GROUP

Melkkake

På årsmøtet i september serverte Randi Einrem melkkake, tradisjonsmat av første klasse. Det ble ytret ønske om at oppskriften måtte komme i Helgelendingen. Og her kommer den.

Då eg voks opp i 50-åra, var det vanleg å steikja melkkake til helger og når vi venta framandfolk. Den gamle oppskrifta var skumma mjølk og grynmjøl (bygg) til passeleg røre. Mjølkkakene vart smurde og pålegget var ost, møsbrøm eller gomme. Gjævast var det med gomme. Syltety vart og bruka.
I dei seinare åra har byggmjølet meir og meir vorte utsjalta av det "finare" kveitemjølet. Men bygg gir god smak, held bakverket mjukt lenger, og den gamle byggsorten "Duga"t.d., har eit høgt innhald av kostfiberet betaglukan.

Oppskrifta eg bruka:
(vel 30 kaker)
7,5 dl skumma mjølk
4 dl byggmjøl
1 dl kveitemjøl
(eller 5 dl byggmjøl)
1 egg

Lag klumpfri røre. Lat røra svella i 20-30 min. Smør takka. Aus røra utover og steik små, runde kaker. Steikjepanne kan og brukast. No finst det og aluminiums"takker"som kan leggjast oppå stor kokeplate. Desse takkene har belegg og treng ikkje smørjast.

(I Vefsn har melkkake med gomme i fleire tiår populært vorte kalla "leirfjording", men kvifor, veit eg ikkje.)
Helsing Randi Einrem

Lokalbanken gjennom generasjoner!
helgelandsparebank
- EN DRIVKRAFT FOR VEKST PÅ HELGELAND

Årbok for Hemnes 2014

Hemnes historielags årbok for 2014 foreligger nå. Den er laget over samme lest som tidligere utgivelser, men dette året preges omslaget av et kommunikasjonsmiddel som snart er historie, Hemnesferja, som er ofret og forsvunnet i Toventunnelen.

15 lokale forfattere har bidratt til boka, med 23 artikler som skildrer folkelivet i en langstrakt kommune. Noen vil kanskje undre seg over at Elsfjord er representert i Hemnes Historielag. Men de som har levd en stund, husker at Elsfjord tidligere var en del av Hemnes kommune, og slik har en felles fortid med Hemnes.

Båthistorie, røverhistorier, familie- og gardshistorie, krigsminner, skolehistorie og samferdsel.

Du finner det i Årbok for Hemnes 2014 til salgs hos bokhandlere på Mo, Hemnesberget og i Mosjøen.

Helgeland Historielag på facebook

På forrige årsmøte kom jeg, Trond Johansen, med ideen om et facebooksamfunn/en facebookgruppe til historielaget, for å vise mer og mer ungdom at dette er noe å satse på. Facebook er et sosialt massemedium, som i likhet med aviser, har daglige folk som leser saker og ting. Samfunnet har nå rundt 50 likes/følgere. Den mest aktuelle aldersgruppen som følger siden, er 55 -64 år gamle, selv om samfunnet skulle prøve å få med mer ungdom. Lokalhistorie er en ting som har blitt glemt blant ungdom, med tanke på at skolen lærer oss kunnskap som gjelder for hele landet. Facebookgruppen/samfunnet fortsetter å vokse daglig, og jeg skal jobbe for fullt med å få promotert Historielaget på sosiale medier.

Trond Johansen.

Finn oss på: facebook

Tjøtta Historielag

Tjøtta Historielag ble stiftet 28. april 1975

Tjøtta Grendesamling eies og drives av Tjøtta Historielag. Det var tidligere bestyrer ved Tjøtta Gård Petter J. Liland (1902 – 1992) som først begynte å samle inn gjenstander med tanke på å få til en organisert samling av gamle gjenstander fra alle steder som hørte til Tjøtta kommune.

Den første tiden var samlingen lagret og utstilt i et stabbur på Tjøtta Gård. Ved besøk på gården viste Liland fram samlingen, men samlingen vokste, og det ble behov for mer plass. Høsten 1980 kunne Tjøtta Historielag ta i bruk Tjøtta gamle skole «Gammelskolo». Bygningen eies av Alstahaug kommune. Parallelt med det museale har historielaget vedlikeholdt huset med skifte av sørvegg, ny strøm, installasjon av varmepumper, nye vinduer og malt huset utvendig. Så museet og samlingen er godt vedlikeholdt, noe vi er stolte av.

Bygningen ble oppført i 1893 – 94, og ble bygd som skole for Tjøtta krets. Den var etter den tids forhold både stor og moderne med egen leilighet for læreren i andre etasje.

I tillegg til skolebygningen var det også fjøs og eldhus / vaskerhus, men disse bygningen er nå dessverre borte. Med unntak av skolestuen mot sørvest og kjøkkenet i 2. etasje er bygningen praktisk talt uforandret siden den ble satt opp for over 100 siden.

Grendesamlingen inneholder nå 1179 gjenstander. Vår guide gjennom mange år, Dagny Strand Rosø har ført inn alle gjenstandene i en protokoll. Dette er interessant lesing som forteller oss når gjenstanden ble gitt, hvor den kom fra og hva den ble brukt til.

Samlingen har et eget rom som vi kaller Brodtkorb-rommet. Signy Balchen Brodtkorb (1920 – 2012), barnebarn av den siste godseieren på Tjøtta, gav bygdesamlingen mange gjenstander som hadde vært i bruk på Tjøtta Gård. Takket være henne har disse gjenstandene kommet tilbake til Tjøtta. Dette gjelder ikke minst flere store malerier. Tjøtta Historielag skylder henne stor takk.

Samlingen har ikke fast åpningstid, men vår formidler gjennom mange år, Dagny Strand Rosø, åpner og forteller ved oppringing i telefon 750 46 351 eller til nestleder og nabo Rigmor Bosness i telefon 482 50270. Vi ønsker mer besøk så velkommen skal du / dere være.

Referat fra årsmøtet i Mosjøen

6. – 7. 9. 2014

Lørdag ble vi ønsket velkommen til Mosjøen av Rigmor Bosness. Vi startet med byvandring i Sjøgato og besøk på Helgeland Museum. Avdelingsleder Håvard Nilsen guidet oss.

Sjøgata består av bevarte bygninger fra 1800-tallet, og en vandring i Sjøgato er en spesiell opplevelse. Bygningene og elva, kombinert med det 818 m høye Øyfjellet ragende over, gir en egen atmosfære. I sør kan du oppleve Nord-Norges eldste hotell – Fru Haugans Hotell.

Tilbake på hotellet fikk vi servert kaffe med nydelig melkekake med gomme til. Dette var det Randi Einrem som sto for. Bilde og oppskrift finner du på side 4 i dette bladet.

Filmen «Fra stokk til båt» ble vist. Handler om båtbygger Ludvig Trongmo fra Trongmoen i Korgen som totalt har laget over 2000 båter. Filmet og redigert av Bjørnar Isaksen. Mye kunnskap ble vist her.

Til de som var interessert i årbøker fikk de omvisning i vårt boklager på «Svenskloftet»

Under kveldens festmiddag ble Anne Severinsen utnevnt til æresmedlem av laget. Hun har gjennom mange år vært medlem av redaksjonsnemnda for Årbok for Helgeland også som redaktør. En viktig PR-kontakt for laget og dets tillitsvalgte. Anne har utført utredningsarbeid for Samerettsutvalget og har i den sammenheng blitt kjent med mye historisk materiale som er av betydning for Helgeland.

Bjarne Myhre fortalte oss en historie som han har kalt: «Dramaet på Tjøtta». Flere historieinteresserte samler nå tråder om senderen som var i drift på Tjøtta under krigen.

Årsmøte

25 medlemmer deltok på årsmøtet:
Kristian Halse, Brita Vistnes, Per Broch Blomsø, Trond Odin Myhre Johansen, Aud Halsen Myhre, Bjarne Myhre, Randi Einrem, Harald Bryggfjell, Åse Floa Steinsrud, Dagfrid Remmen, Ulf Ulriksen, Inger A. Okstad, Håvard Nilsen, Per Kristian Steinmo, Knut Skorpen, Ragnhild Hagen, Harald Monsen, Asbjørg Kristiansen, Anne Severinsen, Olav Håkon Dybvik, Ester V. Ødegård, Martin Grønås, Gunnar Breimo, Kjartan Zahl og Rigmor Bosness

Årsmøtet åpnet med nydelig pianomusikk av Sofie Elise Ånes.

1. Åpning v/leder
   Sekretær Rigmor Bosness ønsket velkommen
2. Godkjenning av innkallingen
   Innbydelse til årsmøtet ble trykt i siste «Helgelendingen» i tillegg har den ligget på vår heimeside siden juli. *Vedtak:* Møteinnkallingen godkjent med oppfordring om å sende innbydelse til årsmøtedeltakere pr brev ev. e-post.
3. Godkjenning av sakslista. Sakslista har vært lagt ut på vår heimeside siden juli.
   Vedtak: Sakslista godkjent uten merknader
4. Valg av møteleder. Vedtak: Leder Olav Håkon Dybvik ble valgt til møteleder
5. Valg av referent. Vedtak: Sekretær Rigmor Bosness ble valgt til referent.
6. Valg av 2 personer til å underskrive protokollen
   Vedtak: Brita Vistnes og Anne Severinsen ble valgt til å skrive under protokollen.
7. Årsmeldingen september 2013/september 2014
   Vedtak: Godkjent uten merknader

Betal kun for papiravis

og få resten på kjøpet...

Papiravis • E-avis • Nettavis
fra kr 160,- pr mnd.
(helår m/autogiro)

Helgelands Blad
PÅ KYSTEN SIDEN 1904
Tlf. 75 07 03 00

papiravis

e-avis inkl. i abonnementet

8. Regnskap 2013.
   Følgende ble kommentert:
   - Medlemmene MÅ bruke tilsendt bankgiro for at medlemskapet skal bli registrert.
   Det går ikke fram av regnskapet hvor store inntekter vi har på boksalget og annonsene.
   - Laget hadde tap på fordringer ved bokhandleren Notabenes konkurs. Kunne vært behandlet bedre av styret.
   - Verdien på årbøkene bør nedskrives raskere.
   - Rentefoten vi har i Helgeland Sparebank synes for lav.
   - Purrerutiner på annonsene og medlemskontingenten bør forbedres.
   Vedtak: Regnskapet ble godkjent under forutsetning av at det legges fram et mer spesifisert regnskap på neste årsmøte.
9. Budsjett for Helgeland Historielag 2014/-2015
   Nytt budsjett blir lagt fram på neste årsmøte se sak 10.
10. Styret la fram følgende forslag til endring av vedtektene $4:Vedtektsendringer av $4 gjelder tidspunkt for når årsmøtet skal avholdes..
    $ 4: Enkeltpersoner og organisasjoner kan bli medlemmer av laget. Kontingenten fastsettes av årsmøtet. Kontingenten skal være innbetalt før årsmøtet avholdes. Årsmøtet avholdes i månedsskiftet mars/april. Årsmøtet velger et styre på fem medlemmer og tre vararepresentanter. Leder velges ved særskilt valg. Det tegnes ikke nye livsvarige medlemskap etter 1.1. 2012. Alle styremedlemmer velges for to år. Hvert år er to styremedlemmer på valg. Vararepresentantene er på valg hvert år. Vedtak: $ 4 endres som foreslått.
11. Valg. Valgkomiteens forslår:
    Styre:

Olav Håkon Dybvik	ikke på valg
Rigmor Bosness	ikke på valg
Ester Villmones Ødegård	ikke på valg
Håvard Nilsen, Mosjøen	ny for 2 år
Arne J. Andersen, S.sjøen	ny for 2 år

Varamedlemmer for ett år:

Gunnar Breimo	Gjenvalg
Ingvild Dahl	Gjenvalg
Britt Bosness	Gjenvalg

Olav Håkon Dybvik ble valgt til leder for ett år.
Redaksjonsnemnd for ett år:

Are Andersen	Gjenvalg
Knut Skorpen	Gjenvalg
Magnar Solbakk	Gjenvalg
Per Smørvik	Gjenvalg
Oddvar Ulvang	Gjenvalgt
Sissel Oldernes Ånes, Korgen	Ny

Æresmedlemskomite for ett år:

Kjell Jacobsen	Gjenvalg
Brynhild Bing	Gjenvalg
Harald Monsen	Ny

Kjell Jacobsen ble valgt som leder
Vedtak: Valgkomiteens forslag ble valgt med akklamasjon.
Valgkomite for ett år, styrets forslag:

Inger A. Okstad	Gjenvalg
Trond Forshaug	Gjenvalg
Irene Bergsnev	Ny

Vedtak; Ble valgt som foreslått

→

12. Årsmøtested i 2015
Styret foreslo å legge årsmøtet til Lovund.
Følgende kulturemner ble foreslått:
Lakseeventyret, stedsnavn, skuespill.
Vedtak: Vedtatt

13. Orienteringssaker
a.) Årboka 2014 . Er i rute. 17 – 18 artikler. Boka blir på 200 sider. Kommer ut 14 dager før farsdag.
b.) Minnesmerke Petra Arntzen. Det ble vedtatt på årsmøte i 2012 å få satt opp et minnesmerke over Petra Arntzen Forvik.
Thomas Eliassen, Sølvi Solsem og Bjarne Myhre ble utnevnt til å jobbe videre med dette og Bjarne som leder. Bjarne Myhre orienterte om hvor langt arbeidet var kommet. På grunn av sykdom ba han seg fritatt fra ledervervet.
Gunnar Breimo ble foreslått inn i denne nemda, Han ba om betenkningstid før han svarte oss.
Skule Waksvik har kommet med to forslag, en byste og en minnestein med plate. Det har ikke lykkes å få en sponsor, men flere av de forespurte har sagt seg villig til å bidra.
Det står mellom byste og en granittblokk med portrettrelieff i bronse av Petra Arntzen.
Granittblokk med portrettrelieff vil koste ca kr.150 000,-, mens byste vil koste det dobbelte.
Styret fikk i oppdrag å arbeide videre med minnesmerke
c.) Helgeland historie IV. Artiklene er ferdig skrevet og kommentert av forfatterne. Ny frist settes til februar 2015.
d.) Satsinger 2015:
Stedsnavnkurs. Helgeland Historie bind V

Rigmor Bosness, Referent
Anne Severinsen, Brita Vistnes

Du grønne, glitrende tre...

"Og treet ble reist opp i en stor stamp fylt med sand, men ingen kunne se at det var en stamp, for rundt omkring den var det hengt grønt tøy, og den stod på et stort, broket teppe. Å, som treet skalv! Hva kom til å hende nå? Tjenere og frøkner gikk omkring og pyntet det. På grenene hengte de små nett klippet av farvet papir. Hvert nett var fylt med sukkertøy. Forgylte epler og valnøtter hang som om de vokste på treet, og over hundre røde, blå og hvite smålys ble satt fast på grenene – og aller øverst i toppen ble det satt fast en stor stjerne av glittergull. Det var praktfullt, makeløst praktfullt var det."

Dette er H.C.Andersens beskrivelse, i eventyret han kalte Grantreet. Danmark var kanskje det første landet i Norden til å ta i bruk skikken med juletre. Den store dikteren levde fra 1805 til 1875, og det første juletreet i Danmark skal ha befunnet seg på Holsteinborg slott i 1808. Men det var i Tyskland det første juletreet ble pyntet, på 1500-tallet, og derfra bredte skikken seg utover i Europa. Juletreet kom til Norge i 1822. En familie med slekt og venner i Danmark lærte skikken å

16 museer i 16 kommuner

- Grønsvik kystfort i Lurøy
- Nesna museum
- Rana museum
- Hemnes museum
- Nordvika gamle handelssted på Dønna
- Herøy bygdesamling
- Leirfjord museum
- Vefsn museum
- Petter Dass-museet
- Lensmannsgården i Hattfjelldal
- Grane bygdetun
- Velfjord bygdemuseum
- Vevelstad bygdetun
- E-huset på Vega
- Sømna bygdetun
- Bindal bygdetun

HELGELAND MUSEUM

kjenne der, og det tok ikke mange årene før "fintfolk", prester og storbønder tok etter.

På enkelte steder vakte denne skikken stor motstand, helst fra religiøst hold. Faren var at juletreet tok oppmerksomheten bort fra julens egentlige innhold. De finnes ennå trossamfunn i Norge som mener juletreet og stas og prakt er stor synd.

Den første juletrepynten var laget av strå og papir. Senere kom den pynten vi kjenner i dag. Hver familie har sine tradisjoner, med en blanding av gammelt og nytt. Men formen på juletrepynten er ikke vilkårlig. Stjernen i toppen symboliserer stjernen over Betlehem for 2000 år siden. Lysene skal minne om Jesus, som er verdens lys. Kulene er jordkloden, mange mener det er en god sammenligning, at jorden er like sårbar som de skjøre kulene på treet. Kurvene er hjerteformet. De symboliserer Jesu kjærlighet til menneskene. De skal inneholde noe godt, slik krybben engang gjorde. Lenkene står for samhold og solidaritet. Ingen lenke er sterkere enn det svakeste ledd. De spenner om hele treet og viser at julens evangelium er for alle. Etter at Norge ble selvstendig, ble det vanlig med flagglenker på juletreet. Det finnes også lenker med forskjellige flagg, som skal minne oss om solidaritet og omtanke for andre.

Symbolsk sett står juletreet for gjenfødelse, fruktbarhet og påminnelse om vårens grønne tid, og er i seg selv også symbolet på livet. Men i dag står juletreet som en festlig og "nødvendig" del av julen. Paradoksalt nok får det granskogrike Norge de fleste juletrær fra Danmark. Danmark har svært få skogarealer, men der blir gran dyrket som juletrær, pleiet og solgt i seks sorteringer etter høyde.

Tall fra 1999 forteller at det ble solgt mellom 1,5 og 1.6 millioner levende juletrær i Norge. I tillegg kommer de 400 000 som folk hogger i egen skog, eller som blir skaffet utenom det vanlige salgsapparatet. Tallene for 2008 ville nok se annerledes ut, ettersom flere og flere går over til plastjuletre. Med økt kjøpekraft velger mange dyrere, men tettere og kraftigere edelgran fra Danmark.

Noen foretrekker smalt og høyt juletre, men andre liker de vide og korte best. Men for alle fasonger er selve baret viktig. Vi som hogger juletre selv, leter selvsagt etter det vakreste i skogen. Men før i tiden var det sånn – i hvert fall hvis skogeieren selv var utsendt for å finne tre – at han lette etter det treet det var minst "skrøyp" å ta, altså det som ikke tegnet til å bli noe særlig fint trevirke. Det hendte nok at ho mor ikke ble fornøyd med utfallet, og far ble sendt til skogs igjen. Det var også brukelig å bore inn kvister på et tre som hadde åpenbare mangler.

Nå viser kalenderen desember, og det er juletretid i de tusen hjem. Om treet ditt er gran eller furu eller edelgran eller plast, nytten gjør det og fint blir det når stjerner, kuler, lenker og stjerner er på plass. Og skulle du finne en flagglenke med forskjellig lands flagg, så tenk en solidarisk tanke når du strekker den rundt treet.

Esther.

Kilder: Wikipedia, H.C.Andersens eventyr.

Medlemsinfo:

Helgeland Historie bind IV vil etter planen ligge for salg februar 2015.

Årbok for Helgeland 2014 er i salg nå og koster kr.300.

Det finnes på lager en del eldre årbøker, og disse selges til reduserte priser:

Årbok for Helgeland 2011 og eldre kr.100.
Årbok for Helgeland 2012 og 2013 kr.200.
Helgeland Historie bind I og II kr.300.
Helgeland Historie bind III kr.400.
Dette er bøker som aldri går ut på dato, og sjansen er der til å gjøre et skikkelig godt kjøp, for å komplettere din egen samling eller for å gi bort. Du kan bestille bøkene hos: Salgssentralen Helgeland Historielag, Kulturverkstedet, Sjøgata 22/24, 8656 Mosjøen.

Når tiden kommer for betaling av medlemskontingent,
husk da å skrive navn i meldingsfeltet. Kontingenten er for tiden 250 kroner.

Nytt æresmedlem utnevnt på årsmøtet

Æresmedlemskomiteen foreslo at Anne Severinsen ble utnevnt til æresmedlem i laget.

Hun har i flere år vært medlem av redaksjonsnemnda for Årbok for Helgeland og har her lagt ned et stort arbeid, også som leder i nemnda, d.v.s. redaktør.
Når hun nå etter det vi forstår vil trekke seg fra dette arbeidet, tror vi det vil være et høvelig tidspunkt å takke henne for innsatsen ved å utnevne henne til æresmedlem.

Anne har også i lang tid vært en verdifull PR-kontakt for laget og dets tillitsmenn.

Hun har også utført utredningsarbeid for Samerettsutvalget og har i den sammenheng blitt kjent med mye historisk materiale som er av betydning for Helgeland.

Kjell Jacobsen,
Rune Bang,
Brynhild B. Bing.

Hungersnød på Helgeland da landet fikk sin grunnlov

En sørsamisk sølvkrage pryder forsida av Årbok for Helgeland 2014. Inne i boka skriver tidligere leder ved Samisk kultur- og utviklingssenter i Hattfjelldal, Maja Dunfjeld, mer om sølv, tinn og perletradisjon i sørsamisk draktskikk.

Ikke uventet er det grunnlovsjubileet som vies størst plass i Årbok for Helgeland. Fire artikler tar utgangspunkt i 1814 – alle med Helgeland som utgangspunkt. Både Espen Andresen og Thor Helge Eidsaune, begge Helgeland museum, minner om at folk på Helgeland sultet det året landet fikk grunnlov. Derfor var de fleste helgelendinger mer opptatt av potetavlingen enn at landet skulle få ny grunnlov, skriver Thor Helge Eidsaune.

Bjarne Mørk Eidem har laget en oversikt over samtlige stortingsrepresentanter fra Helgeland fra 1814 og fram til i dag.
Magnar Solbakk spør i sin artikkel hvem som eier Georg Sverdrup. 17. mai ble Sverdrup satt på sokkel i Brønnøysund. Det fikk Namdalsavisa til å skrive om et frekt "ran" av en av norgeshistoriens viktigste menn fra hans egentlige heimplass (Nærøy).

Olav Håkon Dybvik forteller om raseideologen Mikal Sylten. Også denne artikkelen har en klara relevans til grunnlovsjubileet, eller mer konkret til jødeparagrafen i loven. Dybvik prøver nemlig å finne svar på hvorfor helgelendingen Sylten kunne bli landets fremste jødehater.

Årbok for Helgeland inneholder 19 lokalhistoriske artikler fra Helgeland fordelt på 200 sider. Boka er i salg hos alle bokhandlerne. Den kan også kjøpes direkte fra Helgeland historielag.

Noen flere smakebiter i stikkords form: Brynestein, Røssvold kirke, gravfølge over fjellet, rosemaling i gamle Vefsn, Gunnar Breimo ser tilbake, orkideer på Helgeland, arbeiderbevegelsen og kystkvinnen.

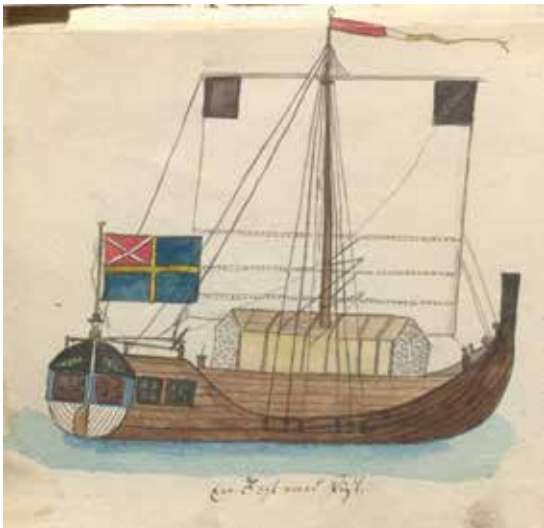

KOLBEIN – Dampbåten på Røssvatnet

Av Rigmor Bosness

Jeg vokste opp på Tjøtta og husker at mine foreldre fortalte om en båttur de hadde på Røssvatnet mens de enda var kjærester. De giftet seg i 1947. De tok en lokalbåt over Røssvatnet og plukket multer på østsiden av vatnet. Dette måtte ha vært en flott opplevelse for de snakket mange ganger om denne turen.

I sommer kjørte jeg vegen over Kruttfjellet og der hadde vegvesenet satt opp en informasjonstavle om denne båten. Jeg tillater meg å formidle dette til bladets lesere.

«Med Kolbein» kom ei ny tid til de som bodde i bygdene ved Røssvatnet. Kolbein fraktet alt av varer, både det de fikk og det de skulle sende mellom gardene eller lenger av sted. Fraktkostnadene for en 100 kilos mjølsekk var 50 øre.

Det kostet heller ikke mye å reise med «Kolbein». Turen fra Sjåvik til Rødli kostet 2 kroner, og en rundtur kostet omkring 4 kroner. Det var svært populært å ta en tur med «Kolbein», og det var en del turister som reiste med båten

Gode historier

Bodhild Pedersen hadde innstilt seg på et liv uten barnebarn, men så dukket Elena og Elian opp i livet hennes. Nå har Bodhild blitt bestemor i familien Behnan, som har vært bosatt i Norge siden 2008.
Gode historier leser du i Helgeland Arbeiderblad.

Vi bryr oss om helgelendingene.
Betyr det noe for deg?

Helgelendingen

om sommeren. I løpet av 1 år kunne det være ca. 3000 passasjerer med «Kolbein».
«Kolbein» var 71,5 fot lang og 14,5 fot brei og var på 47,5 registertonn. Det kostet 60 000 kroner å bygge den i 1914 / 15. Om bord var det mannskapslugar under bakken.

«Kolbein» kunne ta 50 passasjerer. I 1932 ble båten bygd noe om, og kunne etter dette frakte 100 passasjerer.

Ideen om dampbåt på Røssvatnet var det avdelingsingeniør Th, Riis som kom med i 1912. Det ble avertert andeler på kr 10,- som folk kunne kjøpe. Hattfjelldal kommune kjøpte 120 andeler.

Furutømmer til båtbyggingen ble hogd i området ved Sørdalen vinteren 1913 / 14. Båtbygger Nils Gabrielsen fra Hemnesberget bygde båten. Båtbyggingen foregikk i ei vik sør for Sørdalen. Denne vika har i ettertid fått navnet Kolbeinvika.

Dampkjelen til «Kolbein» ble fraktet på vinterføre av Anton Bjørnaa fra Vefsn. Kjelen var så tung at det måtte brukes 12 hester til de tyngste motbakkene for å dra den.

Navnet «Kolbein» fikk båten etter Kolbein Baruksen som bosatte seg i Varntresk i 1736, som den første oppsitteren der. Kona til Kolbein Baruksen het Beret, og lasteprammen som de måtte ha med for å frakte ved til «Kolbein» fikk navnet «Beret».

«Kolbein» var en vedfyrt dampbåt, og den var regna for å være den rensligste dampbåten i hele Norge. På den rutetur gikk det med 5 favnet bjørkeved, ca 300 favner i året. Bjørka ble hogd av folk som bodde ved Røssvatnet. Dette var nok en kjærkommen ekstrainntekt for mange.

Høsten 1945 var «Kolbein» i så dårlig stand at den ikke ble satt på vatnet mer. Sommeren 1947 ble den solgt på auksjon. Dermed var det slutt på 30 år med frakt av gods og folk for «Kolbein».

«Kolbein» hadde 18 faste anløp: Sjåvik, Bjørkåskaia, Holmen, Krutå, Krutneset, Åkervika, Sandneset, Breivika, Kjærringneset, Straumen, Kvalbukta, Sørdal, Tortenlia, Varntresk, Røssvassbukta, Bessedør, Sundslia og Rødlia. I tillegg kunne «Kolbein» anløpe på signal.

B

NORGE P. P.
posten

Returadresse:
Helgeland Historielag,
Kjartan Zahl, Haukveien 7, 8651 Mosjøen

Hvor er dette .....

Dette bildet har vi fått låne av Helgeland Museum. De vet ikke hvor de er fra, og vi spør leserne våre om hjelp. Har du peiling, så send ei melding til *estherjohanne@hotmail.com*

Helgelendingen
Helgeland Historielags info-blad
www.helgeland-historielag.no

Redaktør: Esther V. Ødegård
Utgitt av Helgeland Historielag

Styret Helgeland Historielag:

Leder: Olav Håkon Dybvik, 7980 Terråk.
e-post: olav.haakon@live.no

Sekretær: Håvard Nilsen, Helgeland Museum, Mosjøen.
e-post: havard.nilsen@helgelandmuseum.no

Økonomiansvarlig: Rigmor Bosness, Nordsjøveien 4, 8860 Tjøtta.
e-post: rbosness@online.no

Styremedlem: Arne J. Andersen, Sandnessjøen.

Styremedlem: Esther V. Ødegård, 8646 Korgen.
e-post: estherjohanne@hotmail.com

Varamedlemmer: Gunnar Breimo, Ingvild Dahl, Britt Bosness

Produksjon: Printo Rønnes, Mosjøen • 75 17 53 00 • www.ronnes.no